ומוהר בה מיד אמר רבא מאי טעמא דרבי שמעון בן אלעזר דכתיב [1]כל עבד איש מקנת כסף עבד איש [2]ולא עבד אשה אלא עבד איש אתה מל בעל כרחו ואי אתה מל בן איש בעל כרחו ורבנן אמר עולא כשם שאי אתה מל בן איש בעל כרחו כך אי אתה מל עבד איש בעל כרחו ואלא הכתיב כל עבד איש ההוא מיבעי ליה לכדשמואל [3]דאמר שמואל [4]המפקיר עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שהרור שנאמר כל עבד איש מקנת כסף עבד איש ולא עבד אשה אלא עבד שיש לו רשות לרבו עליו קרוי עבד ושאין רשות לרבו עליו אין קרוי עבד מתקיף לה רב פפא אימור דשמעת להו לרבנן ביפת תואר דלא שייכא במצות אבל עבד דשייך במצות [5]הכי נמי דאפי' רבנן מודו דתניא אחד גר ואחד לוקח עבד מן העובד כוכבים צריך לקבל הא לוקח מישראל אין צריך לקבל מני אי רבי שמעון בן אלעזר האמר לוקח מן העובד כוכבים נמי אין צריך לקבל אלא לאו רבנן וש"מ [2]דלוקח מן העובד כוכבים צריך לקבל אבל לוקח מישראל אין צריך לקבל ואלא קשיא אחד גר ואחד עבד משוחרר [3]כי תניא ההיא לענין טבילה תניא תנו רבנן [2]וגלחה את ראשה ועשתה את צפרניה רבי אליעזר אומר תקוץ רבי עקיבא אומר [1]תגדיל אמר רבי אליעזר נאמרה עשיה בראש ונאמרה עשיה בצפרנים מה להלן העברה אף כאן העברה רבי עקיבא אומר נאמר עשיה בראש ונאמר עשיה בצפרנים מה להלן ניוול אף כאן ניוול וראיה לדברי רבי אליעזר [3]ומפיבושת בן שאול ירד לקראת המלך לא עשה רגליו ולא עשה שפמו מאי עשיה העברה ת"ר [4]ובכתה את אביה ואת אמה

אלא עבד איש אתה מל בעל כרחו. פי' בקונט' בלשון שני דעבד אים אע"ג שהוא גדול וכן דעת ומלתה אותו וגו' בעל כרחו ואי אתה מל בן אים גר הבא להתגייר אין לו כח למול בנו גדול בעל כרחו בנים בנים כתיב המול לו בעל כרחו אלא כל זכר ולא כתיב כהו אים כמו גבי עבד ודכר תימה פירש דקרא דהמול לו כל זכר מוקמינן למילת זכריו שמעכבתו מלאכול בפסח וזה לא שייך אלא בנים שנולדו בקדושה אבל מילת בניו שלא נולדו בקדושה אינה מעכבתו מלאכול בפסח ונראה דלא צריך קרא למידרש מיניה ואי אתה מל בן אים בעל כרחו דממילא ידעינן שלא יגיירוהו בעל כרחו ועוד דמיפת תואר שמעינן דאין מלין גר בעל כרחו דהא יפת תואר אין מטבילין אותה בעל כרחה מדאיצטריך רחמנא להמתין לה שלשים יום ובקבלה עליה אין צריך להמתין ולא נקטיה אלא לפרושי מילתיה דרשב"ל דקאמר דמתחלה מיפין לשם שפחות ולא לשם גירות אי נמי משום דנקט לה במילתיה דרבנן כשם שאי אתה מל בן אים נקט נמי בדרבי שמעון בן אלעזר לאשמועינן דאע"פ שאי אתה מל בן אים בעל כרחו עבד אתה מל בעל כרחו תימה דרשב"ל קאמר לקמן דאין משהין אותו בא"י מפני הפסד טהרות עבד שאינו רוצה למול ומשמע דזקוק למוכרו [5] ואמאי ימהלנו בעל כרחו וכן קשה דרבי יהושע בן לוי אית ליה בהשולת (ויטין דף לט: ושם) נתיאשתי מפלוני עבדי אותו העבד אין לו תקנה אלא בשטר אלמא אית ליה דשמואל דבשמוך וא"כ דרים עבד אים אתה מל בעל כרחו ולקמן קאמר הלוקח עבד מן העובד כוכבים ולא רצה למול מגלגל עמו עד י"ב חודש וימול אותו בעל כרחו ואומר ר"י דתקנת חכמים היא שלא יכשיל את רבו באיסור והיתר כיון דאין מקבל עליו עול מצות ועוד דאין טוב לחיינו במצות מאחר דאין מפן לקיימם: **המפקיר** עבדו **יצא לחירות ואין צריך גט שחרור.** תימה לשמואל תקשי ליה למה ליה שטרא בעבד כנעני יפקירנו ולימא ליה כאפי כי תרי זיל דהכי דייק בפ"ק דקידושין (דף טז. ושם) גבי עבד עברי למה לי שטרא לימא ליה כאפי כי תרי זיל ומשני עבד עברי גופו קנוי ואר"י דהכי פריך (ה) למה לי שטרא לאותו לשון עלמו הכתוב בשטר הרי את בן חורין הרי את לעלמך יאמר לו בעל פה דס"ד דאין צריך אלא מחילה מתוב שעליו ומסיק דגופו קנוי ואין הלשון הכתוב בשטר מועיל בעל פה אבל הפקר שמסלק רשותו מועיל אפי' בעל פה לשמואל וא"ת אמאי לא חשיב הפקר גבי קנינים של עבד בפ"ק דקידושין (ב)(נז"ש) וי"ל דלא חשיב אלא קנינים שמקנה הרב לעבד עלמו והפקר אינו אלא סילוק בעלמא שהרב מסלק עלמו מן העבד ועוד יש לומר דמילתא דאיתא בכל מילי לא קתני כדקאמר התם לענין מליפין ותנא דידן מילתא דאיתא במטלטלין לא קתני: **לא** עשה רגליו. פי' בקונטרס לפרני רגליו ולר"י נראה דהיינו שער בית הערוה דהכי משמע פרק מצות חליצה (לקמן קג.) גבי מן האלכוסה ולמעלה חליצתה פסולה לממרת דלא מיקרי רגל מן האלכוסה ולמעלה תא שמע ולא עשה את רגליו ומשני ליישב מעליא מכאן אין ראיה דשרי לגלח שער של בית הערוה דשמא מדרבנן אסור אבל ברים פרק ב' נזירים (מיר נח:) קאמר רב בהדיא מיקל אדם כל גופו בתער אפילו שער בית השחי ובית הערוה כדמשמע התם דפריך עלה והתניא המעביר שער בית השחי ובית הערוה הרי זה לוקה ומשני כי קאמר רב במספריים והא כתער קאמר בעין תער וא"ת דבתר הכי קאמר בעי מיניה רב מרבי חייא מהו לגלח א"ל אסור והא קא גדיל א"ל גדול יש לו משמע דבמספריים בעא מיניה אי שרי דאי בתער מאי פריך והא קא גדיל והלא יכול לגלח במספריים ושמא רב לא קבלה מרבי חייא ור"ת מפרש דבתער בעא מיניה והא דפריך והא קא גדיל ה"פ והלא אין זה מיקון ואין דומה כלל למיקוני אשה שאין זה משום שער שגדל יותר מדאי ואפילו בתער אית לן למישרי ולפי זה צריך לומר שלא היה יודע ברייתא דלעיל שאוסרת ובה"ג גרים הכי אמר רב מיקל אדם כל גופו בתער והתניא המעביר כו' כי קאמר רב בשאר אברים ובשאר אברים מי שרי והתניא העברת שער אינו מדברי תורה אלא מדברי סופרים ומשמע ליה דאיירי הכא בריתא אף ו)(בשאר אברים אע"ג דבבית השחי ובבית הערוה נמי איירי כדמוכח בתר הכי דכי קאמר רב במספרים כי תניא הכא בתער ולפי זה בשאר אברים לא שרי אלא במספרים ובית השחי ובית הערוה אפי' במספרים אסור ומדרבנן דלא מקשי הך דהכא מיהו בה"ג של אספמיא כתוב אלא הא בתער והא במספרים והדר ביה משינויא קמא דשני) כי קאמר רב בשאר אברים א) ובגירסא זו שאר אברים ודאי אסור לגלח בתער אבל במספרים שרי אף בית השחי ובית הערוה ובערוך בערך גיטוסטרא גורס בגירסת ספרים שלנו ובתשובת הגאונים שרי לגלח בית השחי ובית הערוה כי מגלח כל גופו מרחשו ועד רגליו ולא משמע דאיירי במצורע דפשיטא הוא אלא במגלח לרפואה כיון דמגלח כל גופו אין זה ייפוי אלא ניוול ותדע דלא משתמיט בשום דוכתא גבי מצורע שיהא עשה דמצורע דומה לאו דלא יגבש גבר אלא לאו דהקפת הראש חקן גרידא:

רבי

ומוהר בה מיד. אלמא לר' שמעון עבד אין צריך לקבל בשעת טבילת שחרור ולרבנן דלא הוי מקנתא בהכי סברי צריך לקבל: **עבד איש ולא עבד אשה.** בתמיה ואשה שקנתה עבדים ולא מלו מי לא הוי כשאר עבדים. אלא ע"כ האי אים אעובד כוכבים שמכרו קאי ולמעוטי כן אים וה"ק עבד שלקחת מן העובד כוכבים אתה מל בעל כרחו של עבד ואי אתה מל בן עובד כוכבים בעלמא דלאו עבד בעל כרחו ומדכתב רחמנא אים קרא יתירא למעוטי בן אים ש"מ ומלתה אותו ב) בעל כרחו משמע דאי מדעתו היכי ממעט לבן אים ואי לא כתיב אים ה"א האי עבד לאו למעוטי בן אתא אלא אים היא גופא איצטריך לאשמועינן דמילת עבדים מעכבא בפסח. לשון אחר ועיקר עבד אים ה"ק עבד שהוא אים אע"פ שהוא גדול וכן דעת ומלתה אותו בעל כרחו ואי אתה מל בן ב)[שהוא] אים גר הבא להתגייר אין לו כח למול בנו גדול בעל כרחו דבני בנים כתיב) המול לו כל זכר ולא כתיב כהו אים וגבי עבד כתיב אים למעוטי בן: **ורבנן.** כשם שאין אתה מל בן אים [בע"כ] דהא לא כתיב כהו אים: **כך אי אתה מל בו'.** ומילתא בעלמא היא ולא הקישא אלא ה"ק ליה כי היכי דמודית לן בבן ה"ה לעבד נמי דאין מגיירין בן דעת אלא מדלומו: **אימור דקא שמעת לרבנן.** דפליגי אדרבי שמעון דלא היא תקנתא: **כיפה מואר דלא שייכא במצות אבל עבד.** שהרא אלגו כמה ימים ומיהא עליו מצות הנהגות בעבד מי שמעת להו דצריך לקבל: **לענין טבילה תניא.** שמביאה שיש בטבילה שצריכים לעבוד כשבאין לכלל ישראל גמור אבל לענין קבלה לא הוצרו דעבד אין צריך לקבל בשעת טבילת שחרור: **תקון.** אלפרנים קאי ואע"ג דלאו ניוול גזירת הכתוב היא: **עשיה בראש.** כלומר נאמר שם תיקון מצוה בראש דכתיב וגלחה: **לא עשה רגליו.** לא קצץ לפרני רגליו: **ולא עשה שפמו.** לא גלח שער שפמו. אלמא עשיה קרי להעברה: כי

מסורת הש"ס

ו) ניטין לח. מיר סב: קידושין עב., ג) [שמות יב], ג) [רש"ל], ד) [שמות יב], ה) [מולי ל"ל דף כב:], ו) ל"ל בשאר אברים ומשני כי קאמר רב כו' מהכא"ל.

תורה אור השלם

1. וְכֹל עֶבֶד אִישׁ מִקְנַת כָּסֶף וּמַלְתָּה אֹתוֹ אָז יֹאכַל בּוֹ: שמות יב מד
2. וְהֵבֵאתָה אֶל תּוֹךְ בֵּיתֶךָ וְגִלַּחְתָּה אֶת רֹאשָׁהּ וְעָשִׂתָה אֶת צִפָּרְנָיהָ: דברים כא יב
3. וּמִפִּבֹשֶׁת בֶּן שָׁאוּל יָרַד לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ וְלֹא עָשָׂה רַגְלָיו וְלֹא עָשָׂה שָׂפָמוֹ וְאֶת בְּגָדָיו לֹא כִבֵּס לְמִן הַיּוֹם לֶכְתּוֹ הַמֶּלֶךְ עַד הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּא בְשָׁלוֹם: שמואל ב יט כה
4. וְהִסִּירָה אֶת שִׂמְלַת שִׁבְיָהּ מֵעָלֶיהָ וְיָשְׁבָה בְּבֵיתֶךָ וּבָכְתָה אֶת אֲבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ יָרֵחַ יָמִים וְאַחַר כֵּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ וּבְעַלְתָּהּ וְהָיְתָה לְךָ לְאִשָּׁה: דברים כא יג

גליון הש"ס

גמ' **ולא עבד אשה.** עיין מהרש"א לקמן קפ"א ע"ב ד"ה כגון שהיה אביו: **שם** ה"נ **דאפילו** רבנן מודו. עיין קידושין דף סב ע"ב תד"ה אלא מעתה: **תוס'** ד"ה **אלא עבד** וכו'. **ואבאי** ישהלנו בעל ברחו. עיין ע"ז דף נז ע"ב תד"ה עד:

הגהות הב"ח

(ה) תוס' ד"ה המפקיר וכו' ואר"י דהכי פריך. נ"ב כיונתו בתוכין זה למה שתילי' בתוס' בקידושין דף קז בד"ה לימא ליה ע"ש ועיין בוה בפרק השולח דף לח בתוס' ד"ה המפקיר:

מוסף רש"י

ואין צריך גט שחרור. לחיות מותר בשאלל. (קידושין עב:). תגדיל. תגדלם כדי שתתגייל (דברים כא יב).

עין משפט נר מצוה

קמב א מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה יג טוש"ע יו"ד סימן רסז סעיף כד:
קמג ב מיי' פי"ד מהל' איסורי ביאה הל' ט סמג לאוין קיח טוש"ע אה סימן רסז סעיף ג:
קמד ג מיי' שם פי"ג הל' יג סמג שם טוש"ע שם:
קמה ד מיי' פ"ח מהל' מלכים הלכה ה סמג עשין קנב:

תוספות ישנים

א) והא דלא משני מלמולא התם דבשאר אברים שרי לגמרי בתער והא דקאמר הבנרת שער אינה אלא מד"ס דמשמע דהא מדברי סופרים מיהא איתא מיירי בבית השחי ובבית הערוה. והא דקאמר המעביר בית השחי ובית הערוה ה"ז לוקה ר"ל מכת מרדות מדרבנן. דמשני מלמולא התם בבי' יותנן דאמר המעביר בית השחי ובית הערוה ה"ז לוקה. ופריך מהא דהעברת שער אינה אלא מד"ס. ומשני מאי לוקה מכת מרדות מדרבנן. וי"ל משום דס"ל דהעברת שער מיירי בכל אברים מדלא מפרש בית השחי ובית הערוה כמו דמפרש בבי המעביר בית השחי ובית הערוה לוקה:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com